

توازن قوا، انگیزه و رویکرد جدید مجمع

◆ آرزو شادکام

محسن رضایی دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام با تاکید بر اینکه این نهاد در امور اجرایی دخالت نمی کند، گفته که بعضی نظارت ها در کشور دست و پاگیر و مانع فعالیت دولت است، لذا سعی کردیم با استفاده از اختیارات مسوولان در راه فعالیت های جاری آنها مانع ایجاد نکنیم. سخنان رضایی در حالی عنوان می شود که مخالفان این نظریه معتقدند: مجمع که تاکنون وظیفه تدوین سیاست های کلی و حل اختلاف بین مجلس و شورای نگهبان را عهده دار بود، با آیین نامه جدید به حیطه نظارت نیز وارد می شود و اختیارات بیشتری بدست خواهد آورد. به اعتقاد منتقدان، اکنون مجمع در دورانی که آرایش نیروهای سیاسی متحول می شود، کارکرد جدیدی پیدا کرده تا به جایگاه ناظر بر عملکرد سه قوه ارتقا یابد.

برخی دیگر از موافقان این مصوبه که نماینده مجلس هستند، می گویند: مقام رهبری برای پررنگ تر کردن قوه نظارتی در جامعه و بهتر شدن امور پیگیری کارها، این مسوولیت را به عهده

سیاست های کلی در بند دو اصل ۱۱۰ قانون اساسی بر عهده رهبر انقلاب است که می تواند برخی از اختیارات خود را به شخص دیگری واگذار کند.

موافقان و مخالفان این مصوبه، ضعف نهادهای نظارتی، کمک به تحقق اهداف برنامه چشم انداز ۲۰ ساله، تثبیت پایه های حاکمیت، احتمال کاهش قدرت مجلس و دولت و تحول در امور اجرایی کشور را از اهداف این مصوبه ذکر می کنند.

◀◀ **ضعف نهادهای نظارتی، تثبیت پایه های حاکمیت و تحول در امور اجرایی از اهداف مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام است** ■

یکی از بحث های چالش برانگیزی که در طول ماه گذشته، وقت و فضای سیاسی کشور را تحت تاثیر خود قرار داد، تصویب آیین نامه مجمع تشخیص مصلحت نظام درباره نظارت این مجمع بر عملکرد قوای سه گانه است که واکنش های متفاوت محافل سیاسی و مطبوعاتی را به دنبال داشت. برخی از احزاب و گروه ها که پس از انتخابات ریاست جمهوری از قدرت کنار رفتند و حاشیه نشین شدند، در موضع گیری های خود از دگرگونی آرایش قوای حاکم در ایران به گونه ای اساسی سخن می گویند و معتقدند: با این قانون اختیارات مجمع افزایش و موقعیت سیاسی هاشمی رفسنجانی تقویت می شود. در مقابل این دیدگاه گروهی دیگر قرار دارند که مصوبه مجمع را نقطه عطفی در حیات سیاسی نظام ارزیابی می کنند. آنها معتقدند: مجمع تشخیص مصلحت نظام بر مجلس یا دولت مستقیماً نظارت نمی کند، بلکه آن چه مطرح است، نظارت بر سیاست های کلی نظام است. طرفداران این نظریه می گویند: نظارت بر حسن اجرای

◀◀ آیا با این مصوبه اختیارات مجلس و دولت کاهش می یابد؟ ■

غیر استصوابی باشد و حدود اختیارات نیز آنقدر گسترده نباشد که مجمع را عملاً به یک نهاد قدرتمند و بالا دست قوا تبدیل کند، زیرا در این صورت با تداخل وظایف نظارتی امکان شدت یافتن چالش های سیاسی و قانونی بیشتر خواهد شد. از آنجا که اصلاح امور و حل مشکلات و معضلات کشور نه از ناحیه کمبود قانون، که ناشی از عدم نظارت صحیح و اصولی بر نحوه اجزای آن است، به نظر می رسد آیین نامه جدید مجمع راه را برای انجام اصلاحات در کشور باز کرده و نباید آن را عمدتاً در جهت محدود کردن اختیارات دولت یا مجلس ارزیابی کرد.

اختیار نظارت بر سیاست های کلی جمهوری اسلامی در واقع ۸ سال پیش به این مجمع واگذار شده. اما به دلیل اختلاف دیدگاه در سه قوه، آیین نامه ای برای آن تصویب نشد و در نتیجه مجمع در طول این چند سال هیچ فعالیتی برای نظارت بر سیاست های کلی نداشت.

با این همه شاید بتوان اختیارات مجمع را تلاشی برای مهارت قدرت برخی نهادها دانست که در غیاب جناح رقیب، اداره آن را مدافعان سیاست های "پوپولیستی" به عهده گرفته اند. این تحول اگر چه برای بخشی از فعالان اصلاح طلب مثبت و خوشایند محسوب می شود، اما نباید فراموش کرد این افراد نیز زمانی مخالف چنین اقداماتی بودند.

کرد که با این آیین نامه، مجمع تخلف از قوانین را پیگیری نمی کند، بلکه تخلف قوانین در مطابقت با سیاست های کلی را دنبال خواهد کرد، به همین دلیل سطح نظارت مجمع در حد رده های بالای کشور خواهد بود و به رده های پایین ارتباط پیدا نمی کند.

به عبارتی دیگر افزایش و تقویت روند نظارت و اهرم های وابسته به آن در سطح قوا، راهکار و استراتژی جدیدی است که از این پس هدف اصلی آن، ایجاد توازن و عدم تمرکز و مقابله با فساد خواهد بود که در چارچوب اصل تفکیک قوا قابل ارزیابی است.

آنچه که مخالفان این مصوبه را نگران کرده، تداخل وظیفه نظارتی مجمع با مجلس یا سایر دستگاه های نظارتی و امکان تحمیل برخی سیاست ها و برنامه ها بر دولت و مجلس است، تا جایی که حداد عادل رئیس مجلس شورای اسلامی در واکنش به این مساله گفت: نباید از نظارت مجمع این گونه استفاده کرد که بر همه قوانین مجلس نظارت داشته باشد، زیرا اگر اینگونه شود، با مشکل روبرو خواهیم شد.

با این همه هنوز برخی از اصول گرایان و اصلاح طلبان، اعمال نظارت بر ارکان و نهادهای سیاسی را بر اساس قانون اساسی بر عهده مجلس می دانند و مجمع را همچنان به عنوان یک مرجع حل اختلاف و تسهیل کننده اجرای قانون ارزیابی می کنند. به اعتقاد این افراد مجمع نباید به قدرتی در عرض قوای دیگر تبدیل شود، زیرا در این صورت خروجی مورد نظر تضعیف مجلس و تبدیل آن به نهاد کم خاصیت تلقی خواهد شد.

نکته مهمی که باید مورد توجه احزاب و گروه ها قرار گیرد، این است که اکثریت اعضای مجمع لزوماً شهرتی در حمایت از هاشمی رفسنجانی ندارند، بنابراین نباید اختیارات جدید را صرفاً به حساب شخص وی گذاشت، اگر چه نظر و دیدگاه او در تصویب آیین نامه ها اهمیت دارد.

علاوه بر آن اهرم نظارت همواره یکی از ابزارهای تاثیر گذار و مهم در حفظ سلامت دستگاه های اجرایی و سایر نهادهاست که اگر به درستی و در چارچوب مشخص شده قانونی اعمال شود، نه تنها امری ناپسند تلقی نمی شود، بلکه دقیقاً در جهت تقویت سلامت دولت و سایر قوا، کارکردی اساسی دارد، منتهی باید نوع نظارت اعمال شده

مجمع گذاشته است. فروزش نماینده زاهدان درباره این مصوبه اظهار می دارد: باید بتوانیم برای جلوگیری از تخلف بر امر نظارتی صحنه بگذاریم تا در سیستم کشور کمترین مشکل را داشته باشیم. به گفته وی تاکنون اگر نظارتی بوده یا بی در پی نبوده و یا اینکه بعضی وقت ها نظارت را فراموش می کردیم، لذا برای رفع این مشکلات نیاز به سیستم دیگری داریم که بیاید و از بالا ناظر دستگاه ها باشد و گزارش های خود را تقدیم رهبری کند. فروزش یا بر شمردن نکات مثبت مصوبه می گوید: اگر نظارت مجمع بتواند برنامه ریزی طولانی مدت برای این قضیه بکند، قطعاً در جهت استوار کردن پایه های نظام، امیدوار کردن مردم و استحکام پایه های حاکمیت مفید خواهد بود، زیرا میزان تخلف کاهش می یابد.

در همین حال حسین مرعشی عضو حزب کارگزاران و از نزدیکان هاشمی رفسنجانی می گوید: مجمع بر سیاست های کلی نظارت می کند تا مصوبات مجلس و دولت مخدوش نشود. اگر سیاست های کلی رعایت شوند و کشور به ثبات در سیاست ها برسد، اهداف چشم انداز محقق خواهد شد.

با توجه به موضع گیری جناح های سیاسی درباره این مصوبه به نظر می رسد احتمال اینکه دولت و مجلس تحت نظارت هاشمی قرار گیرند، بعید نیست. این نظریه که تا حدودی اصلاح طلبان از آن دفاع می کنند بازگشت وجهه از دست رفته رئیس مجمع در جریان تبلیغات انتخاباتی را نکته ای مثبت تلقی می کند، اما در عین حال باید اذعان

